

Väitöskirjatutkija Kukka Ranta

Vihreä kolonialismi saamelaisten hyvinvoinnin haasteena

Saamen mielenterveyskonferenssi, Inari 18.9.2025

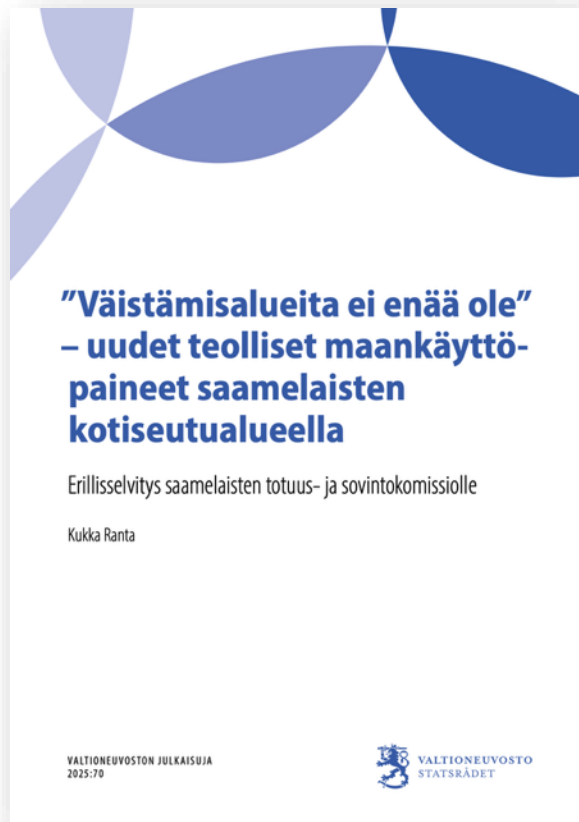
LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

MAJ AND TOR
NESSLING FOUNDATION

Tutkimuksen tausta

Saamelaisten totuus- ja
sovintokomissio 6/2025

Amnesty &
Saamelaisneuvosto 1/2025

Vastatuuleen-tietokirja
Kustantamo S&S 2019

**Vihreä siirtymä nähdään
haasteena saamelaisnuorten
tulevaisuudelle, pelkona
kulttuurin ja ympäristön
tuhoutuminen:
"Sukupolvemme kärsii jo"**

Amnesty ja Saamelaisneuvosto pyrkivät nyt edistämään saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien vahvempaa tunnustamista ja huomioimista ilmastotoimissa.

**Tiina Sanila-Aikio: "Meidän silmin se
näyttää mustalta siirtymältä" – vihreän
siirtymän aiheuttamat maankäyttöpaineet
huolettavat saamelaisalueella**

Saamelaispäättäjien mukaan vihreä siirtymä vaarantaa saamelaisten oikeuden kehittää kulttuuriaan. Kaikki alkuperäiskansat eivät koe vihreää siirtymää uhkana.

**Vihreä siirtymä uhkaa saamelaisten
perinteisiä elinkeinoja – lainsäädäntö
laahaa perässä**

Amnestyn ja Saamelaisneuvoston mukaan Suomen, Norjan ja Ruotsin täytyy varmistaa, että maankäyttöhankkeita ei aloiteta saamelaisten perinteisillä alueilla ilman ennakkosuostumusta.

Keskeinen aineisto

- Erilaiset asiakirjat, kuten lausunnot, kannanotot, valitukset ja päätökset, uutisartikkelit, sekä haastattelut.
- Tutkimuksessani on noussut esiin hyvin voimakkaasti saamelaisten kokema **psykologinen taakka** niin menneistä maiden menetyksistä kuin olemassa olevista maankäyttöpaineista ja tulevaisuuden uhista.

Saamelaisten moninkertainen taakka

- Nykyiset sukupolvet yrittävät yhä sopeuttaa saamelaista elämäänsä aiempien sukupolvien aikana tapahtuneisiin valtaviin ympäristön muutoksiin.
- Saamelaisten kotiseutualueeseen kohdistuu uusia teollisia maankäyttöpaineita energiasiirtymän tarpeisiin.

Teolliset maankäyttöpaineet saamelaisalueella

- Paine tuulivoimaloiden rakentamiseksi ja uusien kaivosten avaamiseksi saamelaisalueilla kasvaa koko ajan – niillä on jo varsin pitkä historia erityisesti Norjassa ja Ruotsissa.
- Monille saamelaisille energiasiirtymä näyttäytyy **mustana, tai vihreänä kolonialismina**.

Maankäyttöpaineet Käsivarren paliskunnassa

- Kaivosmineraaleja Käsivarren alueella on selvitetty 1950-luvulta alkaen ja arvioiden mukaan alueella on useita metalleja, jotka ovat keskeisiä energiasiirtymässä.
- Alueen saamelaiset kokevat, ettei heillä ole lakia turvanaan eivätkä he ole tasaveroisia neuvottelukumppaneita.

“

...epäluulo, epävarmuus, pelko, huoli, oikeuksien menettäminen, täysin kestämaton tilanne, tuhoutuminen, merkittävä uhka, voimakas pelon tunne, yhdessä jaettu tunne, yhteisön kauhukuva, tunne viranomaisten täydellisestä välinpitämättömyydestä, kulttuurin tuhoutuminen, pakko, identiteetin menettäminen, raskasta, järkyttynyt, ei elinmahdollisuuksia, huolestunut, tilanne on vakava, tuntuu omituiselta ja pahalta, pettynyt, hirvittää, kohtuuttomuus, kohtuuton haitta, paine...”

Käsivarren paliskunta

Maankäyttöpaineet Lapin, Ivalon ja Hammastunturin paliskunnissa

- Paliskunnat ovat pitkään kärsineet monenlaisesta maankäytöstä alueillaan, kuten metsätaloudesta, vesivoimasta, turismista, puolustusvoimien toiminnasta, koneellisesta kullankaivuusta sekä autoteollisuuden kylmätestaustoiminnasta, sekä myös ilmastonmuutoksen tuomista ympäristön muutoksista.
- Alueen saamelaiset olivat juuri selvinneet Jäämeren ratasuunnitelman uhasta ja sitä vastaan käydystä vuosien mittaisesta valtavasta työstä, kun päälle vyöryi uusi kaivosten muodostama uhka.

Lapin, Ivalon ja Hammastunturin paliskunta

“ ...huoli, ei helpotusta, kamala uhka, jälleen päällä, ristiriitaiset tunteet, vakava yhteinen uhka, voimien kuluminen, pelko, huolissaan, pelätään pahinta, suuri uhka, uhan torjuminen, kuolinisku poronhoidolle, epävarmuus tulevaisuudesta...”

”

Kuva: Kukka Ranta, Kuttura Hammastunturin paliskunta 2018.

Kolonialistiset yhteiskuntarakenteet

- Uudet teolliset maankäyttöpaineet ja toistuva saamelaisten sivuuttaminen itseään koskevassa päätöksenteossa asettavat saamelaisyhteisöjen jaksamisen hyvin vakavan uhan eteen, mihin valtayhteiskunta vaikuttaa keskeisesti syrjivillä toimillaan.

Jäämeren rataa vastustava suojelutapahtuma Inarin Jäniskoskella syyskuussa 2018. Banderollissa lukee inarinsaameksi: ”meidän maat, meidän tulevaisuus”. Kuva: Kukka Ranta

Psykologinen taakka

- Aineistossa toistuu **jatkuva uhka maiden loppumisesta**, pelko saamelaiskulttuurin jatkuvuuden katkeamisesta ja perinteisen poronhoidon loppumisesta.
- Keskeinen tekijä saamelaisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi on saamelaisten **itse määräämisoikeuden vahvistaminen**.

Suomen Saamelaisnuorten järjestämä mielenosoitus saamelaiskäräjälain uudistamisen puolesta. Kuva: Kukka Ranta, 2022.

Olu giitu, spä'sseb, takkâ, kiitos!

kukka.ranta@ulapland.fi

MAJ AND TOR
NESSLING FOUNDATION